

Характеристика впливу інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку

В даній статті автор приділяє увагу теоретичному обґрунтуванню впливу інформаційно-телекомунікаційних технологій на життєдіяльність сучасного суспільства. Автор визначає позитивний та негативний вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на страховий ринок, приділяючи увагу прямим та непрямим аспектам такого впливу.

Постановка проблеми. В сучасних умовах застосування інформаційних технологій стає запорукою гнучкого розвитку страхових організацій, вчасного пристосування до швидкозмінних характеристик зовнішнього середовища, виходу на міжнародні ринки, що в сукупності має забезпечити зростання потенціалу не тільки страхового ринку України, але і всієї вітчизняної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно підкреслити, що на сучасному етапі відбувається перехід до постіндустріального суспільства. На думку науковців, характерні риси постіндустріального суспільства полягають в такому:

- 1) різко підвищується динамізм технологічного життя і, як наслідок, різке звуження часових горизонтів економічного і технологічного прогнозу, відмова від галузевих пріоритетів;
- 2) потреби, як і технологічні рішення, стають все більш індивідуальними;
- 3) індивідуалізація обумовлює важливість децентралізації. Знижується масове типове виробництво, знижується можливість економії на масштабах, а за цим падає і потенціал централізації [1].

Зазначимо, що зростаюче за обсягами і швидкістю виробництво інформації є прямим результатом НТП і комерційної доцільності. Економістами визнано, що основним ресурсом сучасності стає інформація. Своєчасний доступ до необхідної інформації скорочує потенційні витрати, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність суб'єктів господарювання.

На збір інформації про реальний стан справ, як і на її захист, витрачаються величезні кошти, але і вигода від даної діяльності є значною. Інформаційний менеджмент у поєднанні з лобюванням дозволяє впливати на прийняття стратегічних рішень навіть на державному рівні. Інформаційні технології – один з основних ресурсів розвитку в новому столітті. У центрі структурної перебудови економіки провідних промислово розвинутих країн знаходиться інформаційно-технологічний комплекс, що включає виробництво обчислювальної техніки, засобів цифрового зв'язку, створення програмного забезпечення й надання інформаційних послуг.

Формулювання цілей. При підготовці даної публікації автором було сформульовано такі цілі: 1) обґрунтування трансформаційної ролі інформаційно-

---

Конопліна Юлія Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Української академії банківської справи НБУ, м. Суми.

телекомунікаційних технологій і теоретичних основ їх впливу на всі сфери господарської діяльності сучасного суспільства, в тому числі на сферу страхування; 2) визначення якісних характеристик впливу інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку.

Викладення основного матеріалу. Страховий ринок як складова частина економічної системи суспільства підлягає впливу поширення інформаційно-телекомунікаційних технологій, адже інформаційно-телекомунікаційні технології постають носіями загальних трансформаційних змін, що виникають внаслідок переходу до інформаційного суспільства.

Розвиток систем взагалі і соціально-економічних систем зокрема здійснюється в двох формах: адаптаційній і трансформаційній (табл. 1).

Таблиця 1 – Аналіз форм розвитку систем

Порівняння проявів двох форм розвитку системи за однаковий проміжок часу	Характер змін системи	Рівень організації та енергетичного потенціалу системи
Коливання системи поряд зі станом рівноваги при даному рівні розвитку	Адаптація	Залишається незмінним (в системі відбуваються зміни в межах визначеної міри)
Перехід до іншого рівня розвитку	Трансформація	Підвищується або знижується (в системі відбувається перетворення кількісних змін, що виходять за межі визначеної міри, на якісні)

Можна визначити два принципово різні механізми соціально-економічного розвитку: еволюційний та революційний (табл. 2).

Таблиця 2 – Види механізмів розвитку систем

Механізм розвитку системи	Швидкість переходу з одного стану системи до іншого	Границі переходу	Наявність/відсутність стрибка	Приклад
Еволюція	Повільний, поступовий	Не мають чіткого вираження	Стрибка як такого не існує, перехід до якісно іншого стану виступає як процес певної тривалості	Виникнення нових видів тварин
Революція	Швидкий, різкий	Мають різке, чітке вираження	Існує "точка" у часі, в якій відбувається стрибок	Атомний вибух

Розвиток в адаптаційній формі здійснюється за рахунок еволюційного механізму, а трансформаційна форма розвитку стає можливою за рахунок революційного. Згадаємо, що згідно з [2, 3] революція – глибока якісна зміна в розвитку яких-небудь явищ природи, суспільства або пізнання. Революція означає перерву поступовості, якісний стрибок у розвитку.

Основою такої трансформації, як перехід до інформаційного суспільства, постала науково-технічна революція, рушійною силою якої були інформаційно-телекомунікаційні технології. На сучасному етапі розвитку України її економіка включає в себе декілька укладів. На наш погляд, за основу слід прийняти таке групування галузей економіки за належністю до певного технологічного укладу [4]:

1) новий суперсучасний 6-й технологічний уклад, що буде визначальним в XXI столітті, включає мікробіологічну промисловість, промисловість медичної техніки, інші види діяльності, що мають відношення до біотехнології, генної інженерії, які в даний час є домінуючими в найрозвинутіших країнах;

2) п'ятий технологічний уклад, формування якого почалось в кінці 80-90-х років ХХ століття, передбачає створення нових комп'ютерних засобів і технологій інформатизації суспільства і включає електротехнічну промисловість, приладобудування, виробництво побутових приладів, авіаційну промисловість, медичну промисловість, хіміко-фармацевтичну промисловість, поліграфічну промисловість;

3) четвертий технологічний уклад, що сьогодні є визначальним для індустріально розвинутих країн, але підійшов до межі своїх можливостей в найрозвинутіших економіках, включає основні галузі машинобудівного комплексу, галузі хімічної промисловості, галузі деревообробного комплексу, галузі легкої та харчової промисловості;

4) третій технологічний уклад, що був започаткований на ранніх стадіях індустріалізації, але й сьогодні займає в Україні провідні позиції, включає основні галузі металургійного комплексу, галузі нафтодобувної та переробної промисловості, газу, вугільну, торф'яну промисловість.

С. Глаз'євим також були розглянуті відмінності міжнародного режиму економічного регулювання, характерні для кожного з технологічних укладів. Для третього технологічного укладу характерними були імперіалізм і колонізація, кінець Британського панування. Для четвертого – економічне і військове домінування США. Для п'ятого – поліцентричність світової економічної системи, наявність регіональних блоків, становлення інститутів глобального регулювання економічної активності. Основними економічними інститутами для третього технологічного укладу були злиття фірм, концентрація виробництва в картелях і трестах, панування монополій і олігополій, концентрація фінансового капіталу в банківській системі, відокремлення управління від власності. Для четвертого – транснаціональні корпорації, олігополії на світовому ринку, вертикальна інтеграція і концентрація виробництва, дивізіонний ієрархічний контроль і домінування техноструктури в організаціях. Для п'ятого – міжнародна інтеграція малих і середніх фірм на основі інформаційних технологій, інтеграція виробництва і збуту, постачання "як раз вчасно".

Для кожного з технологічних укладів С. Глаз'євим було охарактеризовано особливості організації інноваційної активності в країнах-лідерах. Для третього технологічного укладу такі особливості полягали у створенні внутрішньофірмових науково-дослідних відділів, запрошенні вчених і інженерів із університетською освітою до участі у виробництві та роботи у національних інститутах і лабораторіях, у

всеохоплюючій (тотальній) початковій освіті. Для четвертого – в організації спеціалізованих науково-дослідних відділів в більшості фірм, державному субсидуванні військових науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, залученні держави у сферу громадських науково-дослідних розробок, у розвитку середньої, вищої і професійної освіти, у передачі транснаціональними корпораціями технологій через ліцензії та інвестування. Для п'ятого – у горизонтальній інтеграції науково-дослідних розробок, проектування, виробництва і навчання, обчислювальних мереж, у державній підтримці нових технологій і університетсько-промислому співробітництві, у запровадженні нових режимів власності для програмного продукту і біотехнологій [5, 6].

Проривні технології являють собою принципово нові технології, які на початку життєвого циклу, хоча і мають перспективи широкого розповсюдження, можуть не відповідати потребам клієнтів, тому що за окремими параметрами виявляються гіршими за існуючі технології, а найбільш привабливі їх характеристики клієнти не готові своєчасно усвідомити. Певні проривні технології можна віднести до класу завершальних, якщо їх застосування вилучає певний елемент виробничо-споживчої системи суспільства від окремого цеху через підприємство та галузь до продукту та галузей економіки.

В основу концепції закриваючих технологій покладено принцип вилучення. Цей принцип має три прояви: 1) вдосконалення існуючих технологічних процесів; 2) заміна технологічних процесів; 3) утворення нових технологічних систем. Масштаби вилучення елементів економічної системи зростають від першого прояву до третього (рис. 1). Так, якщо перший прояв призводить до вилучення окремих технологічних операцій, то третій прояв призводить до всеохоплюючої заміни технологій, вилучення більшості товарів та галузей економіки.

До того ж якщо перший прояв стосується лише сфери виробничого споживання (тобто підприємства відмовляються від окремих технологічних операцій і мають попит на засоби застосування інших), то третій прояв охоплює як сферу виробничого, так і сферу кінцевого споживання (адже не тільки підприємства відмовляються від більшості старих технологій, але й споживачі-фізичні особи – відмовляються від більшості старих товарів на користь нових, більш прогресивних).

Завершальна технологія може бути охарактеризована як системоутворююча, якщо вона сприяє утворенню нової практики (системи) господарювання, має всеохоплюючий і універсальний характер, а її застосування потребує і супроводжується змінами в усіх сферах життя людини: економічній (трудова діяльність: наймана праця, підприємництво), соціальній (функціонування інституту держави, взаємодія людини і суспільства), особистій (приватне життя, відпочинок, побут).

Системоутворюючими, а отже, і найбільш ефективними серцевинними технологіями трансформацій суспільного виробництва є інформаційні та телекомунікаційні технології та нанотехнології.

Інформаційні технології дозволяють зберігати та обробляти інформацію з використанням комп'ютерів. Телекомунікаційні технології уможливають виключно обмін інформацією на відстані. Існують також так звані інформаційно-телекомунікаційні технології (ІТТ), що поєднують функції зберігання, обробки та передачі інформації на відстані, наприклад, комп'ютери, підключені до мережі, як внутрішньої (інтранет), так і зовнішньої (Інтернет).

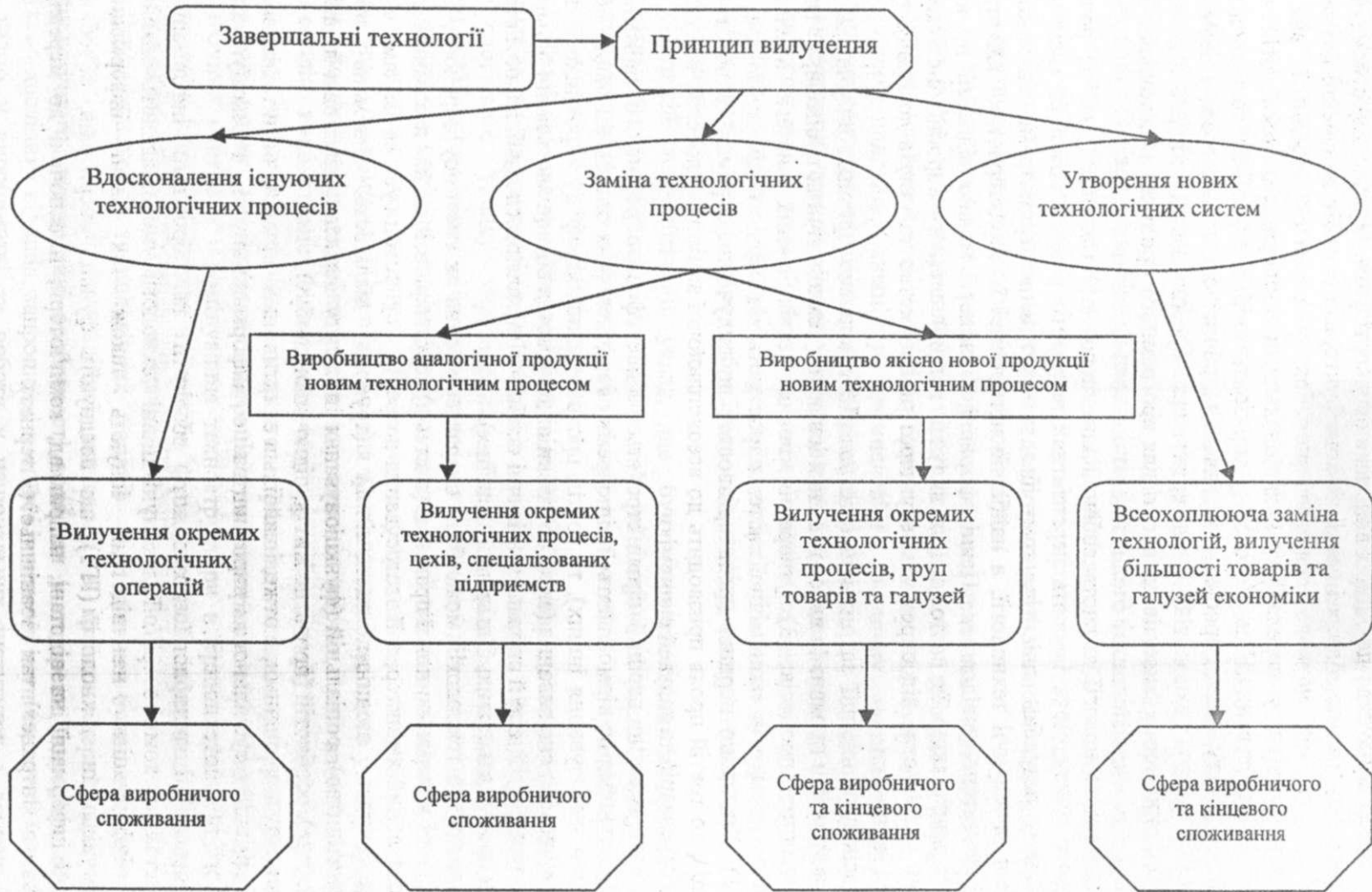

Рисунок 1 – Принцип вилучення як основа поняття "завершальні технології"

Однак на сьогодні інформаційні та телекомунікаційні технології поки що не завжди виявляються системоутворюючими. Окремі види інформаційних та телекомунікаційних технологій додаються до існуючої суспільно-економічної практики (тобто є проривними), або вилучають вузько спеціалізовані технології (тобто є завершальними, але не системоутворюючими).

Нанотехнології за аналогією з мікротехнологіями оперують величинами порядку нанометра, тобто однією мільярдною часткою метра. Перехід від "мікро" до "нано" – не кількісний, а якісний, тобто такий, що означає якісне зрушення від маніпуляції з речовиною до маніпуляції окремими атомами [1, 7].

Слід зазначити, що інформаційно-телекомунікаційні технології включаються в процес свого функціонування і генерують ризики. Нові ризики, пов'язані з інформаційно-телекомунікаційними технологіями, включають в себе: 1) ураження комп'ютерними вірусами мереж і серверів; 2) несанкціонований доступ до інформації про кредитні картки страхувальників, банківські рахунки, майно страхувальника, про стан його здоров'я тощо; 3) страхування власників персональних комп'ютерів, що користуються послугами фірм, які забезпечують доступ в Інтернет; 4) страхування власників телефонів сотового зв'язку (наприклад, у зв'язку з імовірністю часткової або повної втрати працездатності внаслідок нещасного випадку під час роботи на комп'ютері чи користування зв'язком тощо). Для страхових компаній буде доцільним укладати договори та співпрацювати з фірмами, що функціонують у галузі телекомунікацій [8].

Основи трансформаційного впливу інформаційно-телекомунікаційних технологій на життєдіяльність сучасного суспільства представлено на рис. 2. "Інтелектуальна" або "розумна" продукція є наслідком розвитку серцевинної технології (технологічної інновації), заснованої на цифрових сигналах, причому для свого застосування вона потребує спеціального дизайну дому і офісу. За своїми технічними характеристиками ця продукція здатна надавати мультимедійні послуги. Характер виробництва і споживання цієї продукції потребує консолідації виробників комп'ютерів, програмного забезпечення, Інтернет-провайдерів, виробників побутової техніки, що викликає зміну промислової структури та виникнення компаній-„організаторів інформаційних та телекомунікаційних систем”.

Необхідно зазначити, що соціально-економічні наслідки розповсюдження інформаційно-телекомунікаційних технологій мають багатогранні прояви (рис. 3).

Охарактеризуємо таку нову форму здійснення підприємницької діяльності, як створення віртуального підприємства, засновану на використанні інформаційних та телекомунікаційних технологій (систем).

Віртуальне підприємство (ВП) – це група фізичних та/або юридичних осіб, спільно зайнятих підприємницькою діяльністю з виробництва та реалізації продукції та/або надання послуг, які підтримують між собою зв'язок в режимі реального часу через Інтернет та використовують сучасні інформаційні технології, як для здійснення процесів виробництва продукції та надання послуг, так й для здійснення процесів організації та управління виробництвом та координації дій, причому єдине місцезнаходження учасників віртуального підприємства відсутнє.

Фізичне місцезнаходження та реальна трудова діяльність учасників віртуального підприємства можуть бути різними, але діють вони як єдине підприємство. Характеристика віртуального підприємства:

- суб'єкт господарювання, що може бути ідентифікований;

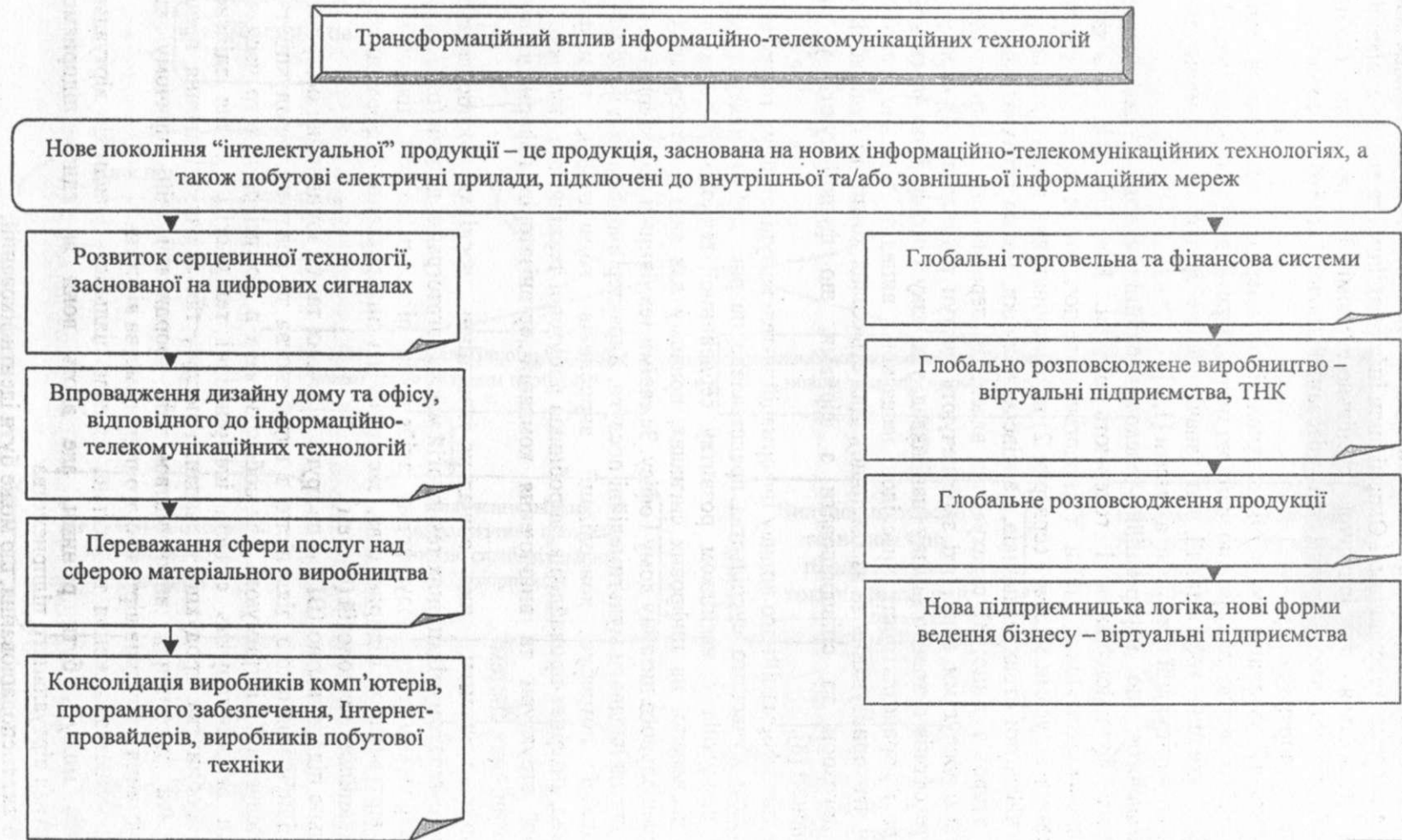

Рисунок 2 – Трансформаційний вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій

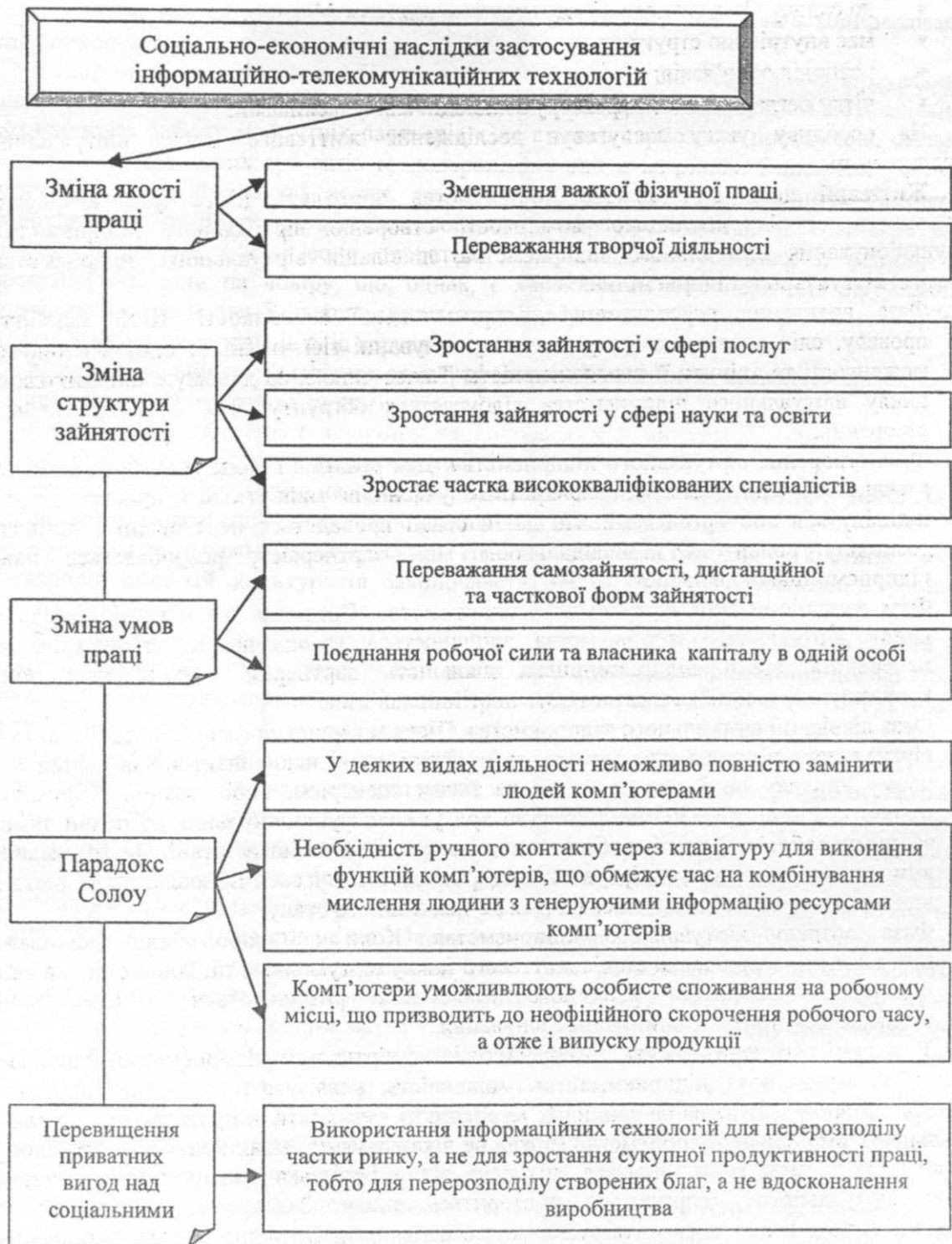

Рисунок 3 – Соціально-економічні наслідки застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій

- до складу віртуального підприємства входять як фізичні, так й юридичні особи;
- має внутрішню структуру;
- розподіл обов'язків;
- чітку регламентацію характеру взаємодій між учасниками.

На особливу увагу заслуговує дослідження життєвого циклу віртуального підприємства.

Життєвий цикл віртуального підприємства проходить п'ять фаз: виявлення перспективної підприємницької можливості, створення віртуального підприємства, функціонування віртуального підприємства, ліквідація віртуального підприємства, розпад віртуального підприємства.

1. Фаза виявлення перспективної підприємницької можливості. Щоб запобігти провалу, слід впевнитися у фактичному існуванні тієї чи іншої підприємницької можливості та оцінити її перспективність. Таким чином, на даному етапі життєвого циклу віртуального підприємства відбувається обґрунтування доцільності його створення.
2. Фаза створення віртуального підприємства. Для реалізації виявленої перспективної можливості слід визначити конкретних учасників майбутнього проекту: групу індивідуумів або організацій. На даній стадії проводяться переговори з приводу розподілу ролей та відповідальності між партнерами, розробляється план підприємницької діяльності.
3. Фаза функціонування віртуального підприємства. Протягом даної фази життєвого циклу віртуального підприємства здійснюється узгоджена та спланована на попередній стадії підприємницька діяльність партнерів, в ході якої вони координують свої дії та підтримують постійний зв'язок.
4. Фаза ліквідації віртуального підприємства. Після завершення фази функціонування у віртуального підприємства можуть залишитися деякі невиконані зобов'язання, і в цьому випадку події розвиваються за таким сценарієм. Зобов'язання зберігають чинність, але віртуальне підприємство призупиняє функціонування до появи вимог за цими зобов'язаннями, тобто знаходиться в неактивному стані. За отримання вимог за зобов'язаннями віртуальне підприємство тимчасово поновлює діяльність і, виконавши зобов'язання, повертається до неактивного стану.
5. Фаза розпаду віртуального підприємства. Коли всі зобов'язання виконані, починається завершальна стадія життєвого циклу віртуального підприємства, на якій партнерські відносини між його учасниками розриваються, а само воно розпадається, тобто припиняє своє існування.

Ті ж самі партнери можуть організувати інше віртуальне підприємство, якщо для цього з'явиться нова підприємницька можливість, реалізувати яку вони вирішать спільно. Якщо у партнерів на даний час вже існують перспективи продовження спільної діяльності, віртуальне підприємство можна не ліквідувати, а залишити в неактивному стані до того часу, коли з'явиться очікувана підприємницька можливість, і життєвий цикл віртуального підприємства повториться знову. Зазначимо, що віртуальні підприємства є в основному тимчасовими об'єднаннями фізичних та юридичних осіб для реалізації існуючих або потенційних ринкових можливостей з виробництва продукції та/або надання послуг. Кожного разу, коли створюється нове віртуальне підприємство, виникає проблема вибору партнерів. На нашу думку, хоча віртуальні підприємства і є тимчасовими альянсами із заздалегідь визначеним періодом існування, проблема вибору майбутніх партнерів не є дуже значною. Адже часто між суб'єктами

господарювання в процесі функціонування встановлюються налагоджені господарчі зв'язки, виникають усталені групи, що мають досвід співробітництва в ході реалізації спільних проектів.

В економічному відношенні більше значення має створення саме таких віртуальних підприємств, учасники яких раніше не здійснювали підприємницьку діяльність спільно. Необхідність вибору майбутніх партнерів є не стільки серйозною проблемою, скільки можливістю для нових суб'єктів господарювання вийти на ринок. Однак для участі у віртуальному підприємстві нових, раніше не знайомих один з одним партнерів необхідною є наявність можливості пошуку та перевірки прийнятних кандидатів з приводу того, чи здатні вони впоратися із відповідною роботою, і, взагалі, чи заслуговують вони на довіру, що, однак, є характерним не тільки для віртуальних підприємств, але й для будь-яких інших видів підприємницького співробітництва. При виборі майбутніх партнерів слід керуватися такими критеріями:

- 1 Минула діяльність. Аналізується портфель реалізованих в минулому проектів, а також відгуки партнерів та клієнтів.
- 2 Витрати. Розглядаються величина та виправданість витрат на залучення даного кандидата до участі в спільному проекті.
- 3 Досвід та розмір. Досвід та розмір організації-кандидата мають велике значення у визначенні здатності нести відповідальність за зобов'язаннями.
- 4 Національна належність та культура. Наявність мовних бар'єрів та відмінностей у підприємницькій культурі та законодавстві часто створює проблеми в процесі міжнародного співробітництва.

Усі кандидати ризикують не пройти відбір у зв'язку із невідповідністю до одного чи декількох критеріїв, головним з яких є все ж таки ефективна професійна діяльність, а отже, суб'єкт господарювання, одного разу прийнятий до складу віртуального підприємства, може бути рекомендований до участі у спільних проектах і в подальшому. Подібний конкурсний відбір буде мати своїми наслідками загострення конкуренції та підвищення якості продукції, що виробляється, та послуг, що надаються. Процес відбору кандидатів може бути значно полегшений функціонуванням спеціальних рейтингових агенцій, що, в свою чергу, створює для такого роду посередників нові підприємницькі можливості. В економіці розвинутих країн світу (особливо в автомобільній промисловості) час від часу виникають юридичні особи, що діють як віртуальні підприємства. Однак для розповсюдження подібної практики на інші сфери підприємницької діяльності необхідно розробити методи і технологію формування віртуальних підприємств, створити відповідну інфраструктуру, що здатна перетворити віртуальні підприємства у доступну, безпечну та надійну модель ведення бізнесу. Крім технологічного забезпечення, для розповсюдження віртуальних підприємств необхідним є дотримання ще й таких трьох основних вимог: наявності законодавчого регулювання, довіри між партнерами, лояльності з боку ділового світу. Розглянемо кожну з цих вимог окремо.

- Законодавче регулювання. Незважаючи на значний прогрес, особливо в Європі відносно визнання юридичної чинності електронних документів та електронних підписів, все ще відсутня відповідна законодавча база здійснення підприємницької діяльності через Інтернет.

- Довіра між партнерами. Беручи до уваги наявність ризиків у практиці підприємницької діяльності, встановлення довіри між партнерами у віртуальному підприємстві набуває вирішального значення. Учасники повинні бути впевненими у

надійності один одного, оскільки затримка постачання або низька якість виконання замовлень можуть призвести до виплати штрафів та втрати прибутку для решти членів віртуального підприємства. Довіра звичайно засновується на власному досвіді спільної роботи або відгуках інших партнерів, але послуги рейтингових агенцій створюють нові можливості для встановлення довіри між партнерами. Часто для зниження рівня ризику партнери застосовують страхові гарантії один перед одним.

• Лояльність з боку ділового світу. Діловий світ потребує надійних доказів життєздатності та привабливості віртуальних підприємств як засобу ведення бізнесу. Для цього необхідно створення такого середовища, що максимально спрощувало б як процедуру створення, так і процес функціонування віртуальних підприємств. Таке середовище повинне забезпечувати такі показники зручності та безпеки, які набагато перевищували б теперішні. Дана група проблем має багато спільного з питаннями забезпечення довіри між партнерами, оскільки при реалізації підприємницьких проєктів із потенційно високим рівнем рентабельності наслідки помилок можуть бути катастрофічними (рис. 4).

Підприємці повинні бути впевненими, що не тільки віртуальні підприємства як модель ведення бізнесу не підведуть, але й майбутні партнери мають можливості та бажання працювати таким чином.

Масштабні проєкти, як правило, високорентабельні, але й пов'язані з високим рівнем ризику, є прерогативою великих підприємств, які, намагаючись мінімізувати ризик, вступають у партнерські відносини лише з вузьким колом суб'єктів господарювання, які за багаторічну практику спільної діяльності підтвердили свою надійність. Таким чином, малі та середні підприємства не мають можливості брати участь у високодохідних проєктах, а доступ до їх реалізації нових, раніше не знайомих організацій є вкрай ускладненим.

Через створення віртуальних підприємств малі та середні підприємства зможуть взяти участь у реалізації масштабних проєктів поряд із визнаними лідерами, скласти їм конкуренцію, розділити й більший ризик, й більший прибуток, встановити нові партнерські зв'язки.

Закони віртуального бізнесу: демократичність і загальнодоступність; контроль над станом ринку; необмежена аудиторія і доступність потенційних клієнтів; конкурентні переваги завдяки чіткій спеціалізації співробітників. Динамічне моделювання бізнес-процесів – це вищі форми розвитку таких організаційних форм. Зарубіжні фірми широко використовують часткову або повну передачу окремих бізнес-функцій і навіть частин бізнес-процесу стороннім особам і організаціям. Цей процес називається аутсорсингом, отримавши широке розповсюдження з таких причин.

1. Досягнути самостійно максимального підвищення результативності всіх операцій компанії практично неможливо, а іноді і недоцільно. Можна довести до досконалості виконання ключових функцій, а решту довірити тим, кому це краще вдається.
2. Компанії намагаються бути глобальними, тобто надавати свої послуги і продукцію всім. Для цього не повинно бути жорсткої прив'язаності до певної території і до власних виробничих потужностей, тобто зникає потреба у власних виробничих потужностях.
3. У зв'язку із зростаючою роллю малих підприємств на світовому ринку аутсорсинг дає можливість глобальної наявності певної компанії на ринках багатьох країн без необхідності пропорційного збільшення чисельності персоналу для обслуговування нових ринків збуту і виробничих потужностей.

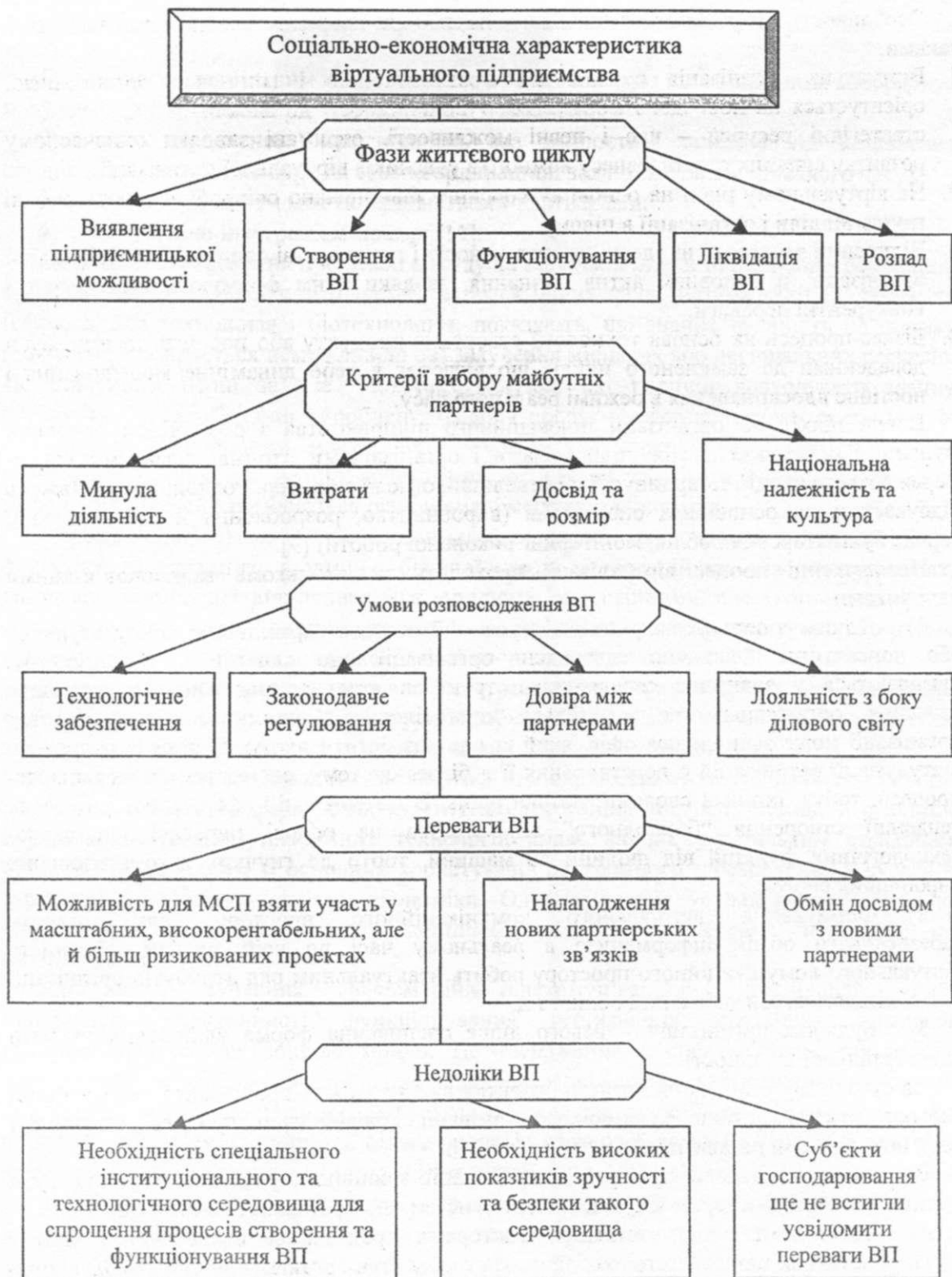

Рисунок 4 – Соціально-економічна характеристика віртуального підприємства

Особливості віртуальних організацій у порівнянні із традиційними організаціями є такими.

1. Віртуальна організація є найбільш фрагментарною і мінливою організацією, орієнтується на нові ідеї і формується у відповідності до можливостей; її основні стратегічні ресурси – час і певні можливості, отримані завдяки одночасному розвитку сильних сторін бізнесу кожного з учасників віртуальної організації.
2. На віртуальному рівні на основі аутсорсингу рівноправно співробітничать робочі групи, відділи і організації в цілому.
3. Відносини засновані на ідеях, компетентності і партнерстві спеціалістів віртуальної організації; її основний актив – знання, завдяки яким формуються прибуток і конкурентні переваги.
4. Бізнес-процеси як основа технології створення продукту або послуги повинні бути доведеними до замкненого циклу, що включає в себе динамічне моделювання і постійне вдосконалення в режимі реального часу.

Новий підхід до організації інноваційного підприємства з розподілом основних функцій і повноважень між підрозділами і організаціями отримав назву модульно-мережної корпорації. Координує її дії невеликий офіс або брокер. Розподіл повноважень відбувається за основними операціями (виробництво, розроблення нової продукції, сервіс, бухгалтерський облік, моніторинг виконаної роботи) [9].

На практиці процес віртуалізації проходить за декількома взаємопов'язаними напрямками.

1) Одним із перших напрямків віртуалізації постало управлінське консультування або консалтинг. Фактично підрозділи організації, що складають її структуру, вимиваються у зовнішнє середовище, структура втрачає своє системоутворююче значення, організація стає все більш "пустотилою". У граничному випадку від організації може залишитися офіс, який краще розмістити вдома. Одним із напрямків віртуалізації організацій є перетворення її в бізнес-систему, елементами якої є бізнес-процеси, тобто, іншими словами, потоки робіт. В матеріальній сфері спостерігаються тенденції створення "безлюдного" виробництва на основі передачі виконавчо-технологічних функцій від людини до машини, тобто до гнучких автоматизованих виробничих систем.

2) Формування віртуального комунікаційного простору, що дозволяє забезпечувати обмін інформацією в реальному часі по всій планеті. Наявність віртуального комунікаційного простору робить неактуальним ряд атрибутів організації – необхідність вести табельний облік і т.д.

3) Будь-яка організація – всього лише специфічна форма здійснення людьми певної спільної діяльності.

На сучасному етапі економічного розвитку вже не можна продовжити еволюційний ряд оргструктур (лінійні, функціональні, змішані, дивізіональні, проектні, матричні і т.д.), не руйнуючи родове поняття "організація".

Втрачаються уявлення про границі організації, зовнішнє середовище перестає бути зовнішнім і стає простором існування бізнес-систем, що проникають одна в одну.

4) Основними системотвірними факторами традиційної організації є цілі і структура. Однак новим системотвірним фактором стає організаційна культура, але не як корпоративна, а як елемент культури громадянського суспільства. Зовнішнє середовище перестає бути ареною боротьби (в першу чергу конкурентної), постаючи простором для цивілізованого співробітництва [10]. Віртуальне підприємство можна

розглядати як спеціальну форму багатосторонньої кооперації (мережі) самостійних підприємств. Однак віртуальне підприємство відрізняється від інших форм мереж таким:

- 1) відносно стабільним пулом партнерів, який залежно від замовлення або формує нову комбінацію виконавців, або залишає її незмінною;
- 2) такою проектною координацією, яка змінюється залежно від замовлення (жодне підприємство не бере на себе координаційні задачі протягом тривалого часу);
- 3) слабким зв'язком між підприємствами-партнерами;
- 4) модульною інтеграцією послуг [11].

Емпіричні дослідження проблеми виходу на зарубіжні ринки підприємств рекламної, мультимедійної, телевізійної індустрії, а також інших наукомістких галузей, таких, як інформаційна технологія і біотехнологія, показують, що значна наявність на новому ринку часто опиняється неможливою без залучення місцевих або регіональних ресурсів. Це стосується перш за все "творчих" галузей, які повинні враховувати значну "культурну знижку", коли вироблені товари і послуги через культурну специфіку їх споживання за кордоном мають лише частину тієї вартості, яку вони мають на вітчизняному ринку. З метою полегшення виходу на зарубіжні ринки підприємств зазначених галузей утворюються різноманітні мережі підприємств.

Мережа підприємств – це організаційна форма економічної активності, яка будується на складних, взаємних, більшої мірою коопераційних, ніж конкурентних, тимчасово стабільних відносинах між юридично самостійними, але економічно більш або менш залежними підприємствами і в якій свідомо використовується комплекс відносин між партнерами для міжфірмової координації діяльності [12].

Науково-дослідні ресурси провідних країн світу спрямовуються на реалізацію проектів щодо розвитку інфраструктури інформаційного сектора, розвитку програмного забезпечення у сфері роботи з клієнтами, автоматизації постачань.

Однак лідером за показником коштів, що спрямовуються на науково-дослідні роботи, залишається сфера розвитку систем електронної торгівлі. Швидкий розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій кидає виклик українським страховим організаціям як одним із основних користувачів програмного забезпечення в сучасній структурі фінансового сектору економіки. Однак ситуація ускладнюється тим, що розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій в Україні перебуває на незадовільному рівні.

Можливості сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій щодо підвищення ефективності функціонування вітчизняних страхових компаній використовуються не повною мірою. Це твердження є справедливим для такого перспективного напрямку підвищення конкурентоспроможності вітчизняних страхових компаній, як застосування інформаційно-телекомунікаційних технологій для автоматизації та реінжинірингу бізнес-процесів страхової компанії. Разом з тим слід відзначити, що вітчизняні страхові компанії вже використовують інформаційні технології для збуту страхових продуктів через мережу Інтернет. Однак неврегульованість окремих юридичних аспектів реалізації продуктів та послуг через мережу Інтернет певною мірою гальмує перетворення Інтернету на потужний канал збуту страхових продуктів (рис. 5).

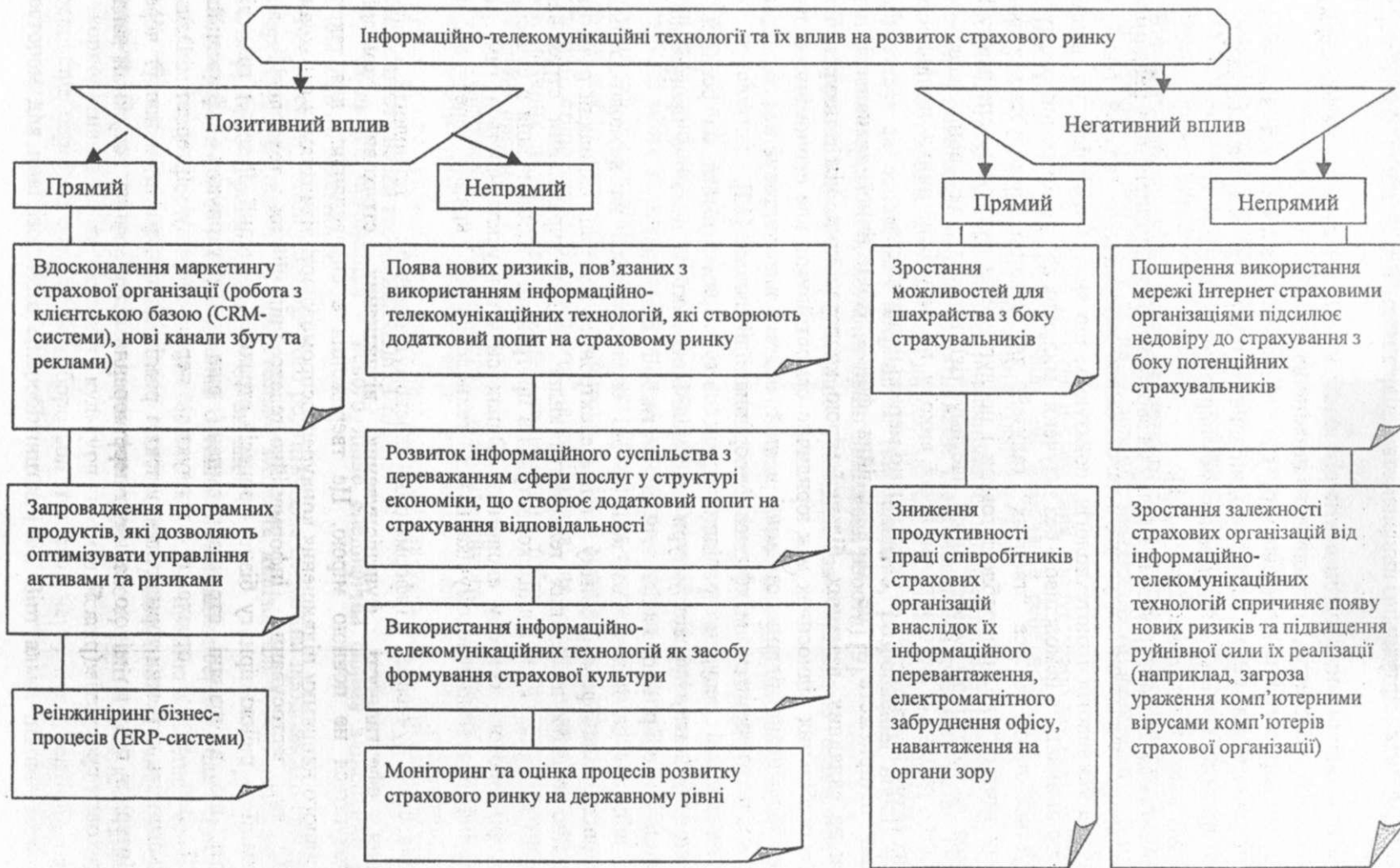

Рисунок 5 – Характеристика впливу інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку

Для успішного розвитку сфери сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій необхідно: 1) визначити пріоритети політики країни у сфері інформаційних технологій, її безпосередню мету, включаючи розробку довгострокової програми; 2) визначити державний орган, відповідальний за програму розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій і здатний її реалізувати; 3) істотно поліпшити загальний інвестиційний клімат у країні, включаючи удосконалення оподаткування; 4) законодавчо забезпечити захист інтелектуальної власності і послідовну боротьбу з "піратством" у цій сфері, хоча доцільність чи недоцільність захисту становить окрему наукову проблему, яку ще необхідно буде вирішити у майбутньому; 5) забезпечити представникам галузевого бізнесу можливість широкої участі у формуванні основних положень політики розвитку галузі.

Розвиток систем електронної торгівлі створить передумови для виходу українських страхових організацій на світовий рівень стосовно якості страхових послуг, адже провідні світові страхові організації активно засвоюють обслуговування клієнтів у сфері електронної торгівлі. Незважаючи на недовіру більшості споживачів до новачків у сфері електронної торгівлі, ця сфера в найближчому майбутньому вийде на провідні позиції за темпами розвитку. З огляду на це основним напрямком забезпечення конкурентоспроможності українських страхових компаній у сучасних умовах є розвиток механізмів надання страхових послуг через Інтернет. До головних заходів, що сприятимуть досягненню зазначеної мети, ми відносимо підвищення кваліфікації співробітників вітчизняних страхових організацій та технічне переоснащення робочого місця співробітника страхової організації. Ці завдання є досить капіталомісткими, що потребує створення на державному рівні найбільш сприятливих умов для розроблення стратегічних моделей розвитку страхового сектору економіки України в сучасних умовах.

Висновки. Необхідно зазначити, що, як свідчать результати проведеного дослідження, вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку не є однозначним. Можна виокремити позитивну та негативну складові впливу інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку. Як позитивний, так і негативний вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку поділяється на прямий та непрямий.

Зазначимо, що прямий позитивний вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового включає в себе:

- 1) вдосконалення маркетингу страхової організації (робота з клієнтською базою (CRM-системи), нові канали збуту та реклами).
- 2) запровадження програмних продуктів, які дозволяють оптимізувати управління активами та ризиками.
- 3) реінжиніринг бізнес-процесів (ERP-системи).

Слід підкреслити, що непрямий позитивний вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку полягає у такому:

- 1) поява нових ризиків, пов'язаних з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій, які створюють додатковий попит на страховому ринку.
- 2) розвиток інформаційного суспільства з переважанням сфери послуг у структурі економіки, що створює додатковий попит на страхування відповідальності.
- 3) використання інформаційно-телекомунікаційних технологій як засобу формування страхової культури.
- 4) моніторинг та оцінка процесів розвитку страхового ринку на державному рівні.

На нашу думку, прямий негативний вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку проявляється у такому:

- 1) зростання можливостей для шахрайства з боку страхувальників.
- 2) зниження продуктивності праці співробітників страхових організацій внаслідок їх інформаційного перевантаження, електромагнітного забруднення офісу, навантаження на органи зору.

Згідно з проведеними дослідженнями, непрямий негативний вплив інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку має такі прояви:

- 1) поширення використання мережі Інтернет страховими організаціями підсилює недовіру до страхування з боку потенційних страхувальників.
- 2) зростання залежності страхових організацій від інформаційно-телекомунікаційних технологій спричиняє появу нових ризиків та підвищення руйнівної сили їх реалізації (наприклад, загроза ураження комп'ютерними вірусами комп'ютерів страхової організації).

Як напрямки подальших досліджень з даної тематики є доцільним проаналізувати можливі шляхи мінімізації негативної складової впливу інформаційно-телекомунікаційних технологій на розвиток страхового ринку.

1. Мау В. Экономический рост и постиндустриальные вызовы//Проблемы теории и практики управления. – 2003. – № 1. – С. 31-35.
2. Большая советская энциклопедия: В 30 томах/Гл. ред. А.М. Прохоров. – М.: Советская энциклопедия, 1975. – Т. 21. – 640 с.
3. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия: В 4 томах/Гл. ред. А.М. Румянцев. – М.: Советская энциклопедия, 1980. – Т. 4. – 672 с.
4. Данько М. Статистичний моніторинг структурних технологічних змін у промисловості//Статистика України. – 2002. – № 2. – С. 39-41.
5. Глазьев С. Технологические сдвиги в экономике России//Экономика и математические методы. – 1997. – № 2. – С. 5-24.
6. Глазьев С., Кузнецов Е. Методологические основы выбора приоритетных направлений НТП//Экономика и математические методы. – 1991. – № 5. – С. 822-832.
7. Мельник Л.Г. Экономика развития. – Сумы: Университетская книга, 2000. – 450 с.
8. Вовканич С. Соціогуманістичний контекст наукомісткої економіки інноваційного суспільства//Економіка України. – 2005. – № 2. – С. 53-59.
9. Шарко М. Новые организационные формы инновационных предприятий, возможности использования этих форм в Украине//Проблемы науки. – 2005. – № 8. – С. 13-20.
10. Приходько В., Иванова Т. О смене управленческих парадигм//Проблемы теории и практики управления. – 2004. – № 6. – С. 96-100.
11. Боункен Р. Строеие организационного знания на виртуальных предприятиях//Проблемы теории и практики управления. – 2004. – № 6. – С. 77-84.
12. Сюдоев Й., Винделер А., Вирт К. Выход на зарубежные рынки как вступление в организационную сеть//Проблемы теории и практики управления. – 2004. – № 3. – С. 122-127.

Отримано 07.02.2006 р.

Ю.С. Конопліна

Характеристика влияния информационно-телекоммуникационных технологий на развитие страхового рынка

В данной статье автор уделяет внимание теоретическому обоснованию влияния информационно-телекоммуникационных технологий на жизнедеятельность современного общества. Автор определяет положительное и отрицательное влияние информационно-телекоммуникационных технологий на страховой рынок, уделяя внимание прямым и косвенным аспектам такого влияния.